

funkcijų panaudojimas ir įvairovė (žr. pl. apie lietuviškos žiniasklaidos juoko tyrimą Aleksandravičiūtė, Vaicekauskienė 2012).

Literatūra:

Aleksandravičiūtė Skaistė, Vaicekauskienė Loreta 2012: Juokai juokais, bet šiandien juokiamės daugiau ir kitaip: juokas kaip TV ir radijo diskurso bruožas 1960–2010 metais. Darbai ir dienos 58, 283–295.

Attardo Salvatore 2003: Introduction: the pragmatics of humor. *Journal of Pragmatics* 35, 1287–1294.

Coates Jennifer 2007: Talk in a play frame: More on laughter and intimacy. *Journal of Pragmatics* 39, 29–49.

Holmes Janet 2000: Politeness, power and provocation: how humor functions in the work place. *Discourse Studies* 2 (2), 159–185.

Holmes Janet 2006: Sharing a laugh: pragmatic aspects of humor and gender in the workplace. *Journal of Pragmatics* 38, 26–50.

Norrick Neal R. 2000: *Conversational Narrative. Storytelling in Everyday Talk*. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Norrick Neal R., Spitz Alice 2008: Humor as a resource for mitigating conflict in interaction. *Journal of Pragmatics* 40, 1661–1686.

Partington Alan 2006: *The Linguistics of Laughter: A Corpus-Assisted Study of Laughter Talk*. London, New York: Routledge.

Reershemius Gertrud 2012: Research cultures and the pragmatic functions of humor in academic research presentations: A corpus-assisted analysis. *Journal of Pragmatics* 44, 863–875.

Tamaševičius Giedrius 2012: Žiniasklaidos lyderių sociolingvistinė kompetencija visuomenės transformacijų kontekste. Daktaro disertacija. Vilnius: Lietuvių kalbos institutas.

Vaicekauskienė Loreta 2012: 'Good Language' and Insecure Speakers: A Study into Metalinguistic Awareness of TV and Radio Journalists in the Context of Language Monitoring in Lithuania. In A. Usonienė, N. Nau, I. Dabašinskienė (eds.), *Multiple Perspectives in Linguistic Research on Baltic Languages*. Cambridge Scholars Publishing, 76–103.

Lietuvių kalbos institutas

Mokslinė stovykla
UŽUOVĖJOS

Pranešimų tezės
2013 m. rugsėjo 12–15 d.

Vilnius, 2013

savinaiką ir sykiu žaidimas mirtimi „kalba“ apie mirties siaubą.

12. Radausko poezijai būdingas ir redukuotas juokas, kuris „nėra tiesiogiai išreikštas“, bet yra regimas „žodžio ir vaizdo struktūroje“ (Bachtin).

Loreta Vaicekauskienė

Juokai juokais, bet šiandien juokiamės kitaip: penki dešimtmečiai juoko radijuje ir televizijoje

Pranešime kalbama apie tai, kiek ir kaip juoktasi TV ir radijuje per pastaruosius penkiasdešimt metų.

Pristatomas tyrimas atliktas remiantis Sakytinės žiniasklaidos tekstynu, parengtu per LKI projektą „Lietuvių kalba: idealai, ideologijos ir tapatybės lūžiai“ (rėmė LMT). Tekstyną sudaro per 60 val. išrašytų, su garsu ir vaizdu susietų dokumentinių žanrų laidų, apimančių paskutinius penkis dešimtmečius. Vienas iš projekto tikslų buvo ištirti viešosios erdvės ir viešosios kalbos kaitą, o juokas, būdamas svarbus nekalbinis komunikacinės situacijos elementas, būtent yra besikeičiančio (spontaniškėjančio, neformalėjančio) diskurso žymiklis.

Iš teorinės literatūros matyti, kad juokas pirmiausia charakterizuoja privatų bendravimą. Kalbėtojai juokauja, pašiepia vieni kitus, leidžiasi į spontaniškus žaidimus su kalba; juokas čia yra solidarumo, kalbinio kūrybingumo žymiklis. Neformaliai bendravimui būdinga pragmatinė juoko funkcija (at)kurti gerą nuotaiką gali būti sąmoningai panaudojama ir formalesniuose kontekstuose, kur draugiškumas nėra duotybė. Čia juokas žymi perėjimą iš vadinamosios transakcinės (rimtosios informacijos perdavimo) diskurso atmainos į interakcinę, jis keičia diskurso tipą į mažiau hierarchišką, gyvesnį (plg. Attardo 2003; Coates 2007; Holmes 2000, 2006; Norrick 2000; Norrick, Spitz 2008; Partington 2006; Reershemius 2012; taip pat lietuviškus Tamaševičius 2012, Vaicekauskienė 2012).

Pranešime nagrinėjamos pokalbio situacijos, kuriose esama juoko (angl. laughter-talk), t. y. ne humoras ir jo kalbinė raiška, o toks diskursas, kur kalbėtojas, pašnekovas, auditorija kalbėdami(esi) ar klausydami nusijuokia. Kiekybinės analizės rezultatai atskleis, kaip juoko atvejų (situacijų, kai juokiasi vienas kuris ar keli komunikacinės situacijos dalyviai drauge) dažnumas viešojoje erdvėje kinta priklausomai nuo istorinio laikotarpio ir laidų žanro, o kokybiniais duomenimis bus iliustruojama juoko

Sudarė ir spaudai parengė

Anželika Gaidienė

Rita Mikelionytė

Gintarė Šeškevičiūtė

Ieva Stasevičiūtė (dizainas)

Deividas Preišegalavičius (nuotraukos)

Ką reiškia juokas Henriko Radausko poezijoje?

1. Henriko Radausko poezijoje aidi gamtos, daiktų ir pasaulio juokas (joje beveik nutilęs žmogaus juokas).

2. Pasaulio, gamtos juokas žymi radikalų abejingumą žmogaus kančiai, susvetimėjimą vienas kitam. Menas ir pasaulis – dvi nesusisiekiančios realybės.

3. Pasaulio, gamtos ir daiktų juokas išreiškia žaidybinę siurrealistinę kūrybos sampratą ir kartu simbolizuoja paties kūrėjo išsilaisvinimą iš gniuždančios realybės, absoliutų (pasi)tikėjimą esthetic tikrove. Juokas išreiškia „logiška kalba perteikti neįmanomą estetinį požiūrį į tikrovę“ (Bachtin).

4. Juokas, girdimas Radausko poezijoje, žymi estetinę distanciją, būdingą homeriškam nemirtingų dievų nevaldomam juokui.

5. Radausko poezijoje nevaldomo juoko išraišką įgyja gamta, daiktai. Jų juokas yra siurrealistinės poeto vaizduotės, pagrįstos tikrovės suardymo, grotesko ir žaismės principu, žymė.

6. Gamtos „meninis džiaugsmas“ (Nietzsche), t. y. gamtos juokas, pasireiškia kaip apoloniškumo įveika.

7. Siurrealistiniame Radausko pasaulėvaizdyje itin ryškus dionisiškas juokas, esantis anapus gėrio ir blogio, anapus žmogiškųjų verčių, pasireiškiantis kaip nevaržoma, gaivališka gamtos energija, linksmas chaosas, tvarkos destrukcija. Dionisiškas daiktų, gamtos, mitinių būtybių juokas žymi dionisiškąjį maištą prieš tikrovę, tai realybės sunaikinimas ir naujos tikrovės kūrimas.

8. Radausko poezijai būdingas ir ambivalentiškas karnavalinis juokas, priklausantis realybės krizei (Bachtin), išreiškiantis mirties ir atgimimo dermę, sacrum ir profanum sferų sukeitimą.

9. Radausko poezijai būdinga ir karnavalinė trilypė erdvės planų – „Olimpo, požemių karalystės ir žemės – traktuotė“ (Bachtin).

10. Juokas Radausko poezijoje nuvainikuoja lyrinį širdingumą. Juokas pasireiškia kaip savos meninės idėjos ir tiesos išbandymas (Bachtin terminas) kuriant parodiją, besijuokiančią iš sentimentalumo, romantikos ir miesčioniškumo.

11. Siurrealistinėje Radausko poezijoje ryškus theatrum mundi topas, ateinantis iš Antikos laikų literatūros ir filosofijos, išreiškia absurdo jausmą, įkūnytą grotesko ir tragikomedijos forma. Absurdo spektaklio personažų ir daiktų juokas išreiškia

TURINYS

TRADICIJA ŠIUOLAIKIŠKAI

Arūnas Augustinaitis, Jolanta Zabarskaitė 5

Kalba kaip konkuravimo įrankis postmodernizmo laikais

Dainora Batavičienė 6

Tarminė kūryba: motyvacija, galimybės ir iškylančios problemos

Vidas Dusevičius 7

Pragaraštis?

Ieva Krivickaitė 7

Nauja istorinės biografinės literatūros kalba: grafiniai romanai

Neringa Lašaitė-Markevičienė 9

Balio Sruogos „Raštų“ leidybos tradicija

Danguolė Mikulėnienė 9

Lietuvių tarmės ir jų klasifikacija 3D formatu

Giedrius Tamaševičius 10

„Aplamai tai nevirškinu televizijos!“ Nenorminės ir netradicinės leksikos sklaida Lietuvos sakytinėje žiniasklaidoje (1960–2010)

MIESTŲ KULTŪRA

Julius Bogomolovas 12

Kam priklausio mano atvaizdas Lietuvoje, Vokietijoje ir JAV

Aurytė Čekuolytė 13

„Dėmesio! „Rajonas“ kalba! Kaip kuriama miegamojo Vilniaus rajono gatvės paauglių tapatybė?

Jekaterina Lavrinec 14

Viešosios erdvės: sąveikos scenarijai

Veronika Urbonaitė-Barkauskienė	14
<i>Nelegalūs miesto tekstai: kalbiniai ir erdviniai Vilniaus graffiti užrašų ypatumai</i>	
VAIZDUOTĖ	
Ramūnas Čičelis	16
<i>Hieroglifas Jono Meko poezijoje (rinkinys „Žodžiai ir raidės“)</i>	
Daina Habdankaitė	17
<i>Vaizduotė ir kalba: eilėraščio genezė</i>	
Darius Kuolys	17
<i>Lietuvių istorinė vaizduotė</i>	
Kristupas Sabolius	19
<i>Vaizduotė kaip išsilaisvinimas</i>	
Vuk Vukotić	19
<i>Expressing language ideologies in public discourse – methodological approaches</i>	
JUOKO PROBLEMOS	
Dmitrij Gluščevskij	21
<i>Prasmė ir juokas: Charmso skaitymo fenomenologija</i>	
Eglė Keturakienė	22
<i>Ką reiškia juokas Henriko Radausko poezijoje?</i>	
Loreta Vaicekauskienė	23
<i>Juokai juokais, bet šiandien juokiamės kitaip: penki dešimtmečiai juoko radijuje ir televizijoje</i>	

JUOKO PROBLEMOS

Dmitrij Gluščevskij

Prasmė ir juokas: Charmso skaitymo fenomenologija

Pranešimo tikslas – išskirti prasmės suvokimo sąlygų klausimą. Nepaisant to, kad prasmė humanitarinėje tradicijoje yra siejama su skirtingomis žmogiškos veiklos plotmėmis, pranešime yra apsiribojama kalbine problematika. Bandant aptarti kalbinį prasmės statusą, yra pasitelkiami Daniilo Charmso apsakymų ciklo Nutikimai tekstai. Jų absurdiškumas pasižymi destruktviu nukreiptumu į „sveiko proto“ pasaulio struktūras, realizuojamu kalbos vartojimo konvencijų destrukcijos pagalba. Simetriškai atsiskleidžiantis Charmso tekstų komiškas leidžia brėžti skirtumą tarp komiško patirties ir įprastos prasmės pagavos koncepcijos per skirtumą tarp intelektualios veiklos ir intuicijos. Kadangi tradicinė prasmės samprata kalbinėje plotmėje yra glaudžiai susijusi su „sveiko proto“ pasauliu, dėl pastarojo kalbinės destrukcijos atsirandanti patirtis gali būti siejama nebent su beprasmybės pagava. Tačiau pastaroji, skirtingai nuo tradicinių jos apibrėžčių pobūdžio, tokiu atveju įgyja pozityvių bruožų, kadangi funkcionuoja kaip viena iš naujybės atsiradimo mąstyme sąlygų. Kadangi Charmso tekstai nurodo galimybę suvokti kalbą kaip nepriklausomą nuo natūralaus pasaulio bei apskritai agramatinę struktūrą, galima apversti subordinacinę santykį tarp prasmės ir beprasmybės ir teigti, jog beprasmybės pagavos galimybė yra apskritai būtina bet kokios prasmės nusistovėjimui. Prasmė tokiu atveju būtų sietina su atpažinimo veiksmu, kuomet beprasmybė atitiktų ne- arba iki-fenomenologinės patirties lygmenį. Tokiu būdu komiškas ir juokas interpretotini kaip gilesnio, prasmę produkuojančio kalbos lygmens funkcionavimo ženklai.

even meta-linguistic) data. In all discussions, from fiery to low-key ones, we notice comments on language used by others, by media, by politicians etc. These comments are an excellent source for analysing language ideologies, but researchers have not used them as a source for deeper investigations into language ideologies yet. Here, I look into the methodological issues connected to language ideology research in the public, with emphasis on the virtual sphere. The main research question is concerns what kind of methodological approach(es) and tool(s) are necessary in order to (1) cast a light on what linguistic features are idealized; (2) show what values and language attitudes support these ideologies; (3) show which reasoning (real or imaginary) is used to support these attitudes, may they be historical, functional, national, international or other reasons. The empirical part is based upon several online discussions centred on language issues, where the users express ideas about language functions, place of language in a culture, state, school etc. The discussions analyzed are taken from three different linguistic environments: Lithuanian, Norwegian and Serbian. These countries have different language history, and most importantly – different historical circumstances that shaped the standard language, as well as the relationship between users and the standard language.

TRADICIJA ŠIUOLAIKIŠKAI

Arūnas Augustinaitis, Jolanta Zabarskaitė

Kalba kaip konkuravimo įrankis postmodernizmo laikais

Pranešime aptariamas ir vertinamas pasikeitęs kalbos vaidmuo postmoderniu laikmečiu, kurio požymiai – žinių ir kūrybos visuomenė, daugiakalbystė ir daugiakultūriškumas, inovacijos ir konkurencingumas globalioje erdvėje. Lietuvių kalba yra vadinamoji mažai vartojama kalba. Nenustatytas jos tvarumo lygis, nepradėta mokslinė diskusija apie tai, kokiais būdais ir priemonėmis galima išlaikyti, sustiprinti ir išplėsti takiąją lietuvių kalbą. Esame silpnos santykio su kalba pajautos kalbinė bendruomenė. Privalome žinoti, kokių tyrimų, įžvalgų, sprendimų, veiksmų reikia, kad prasidėtų procesai, mus atvesiantys į normalią savimi pasitikinčios kalbinės bendruomenės būseną, sėkmingai konkuruojančioje visuomenėje. Analižuojama KalbosNeKalbos, takiosios ir tvariosios lietuvių kalbos, lingvistikos posūkių į kalbos konkurencingumą, daugiakalbystės europeizuotoje erdvėje problematika. Pristatoma ekonominės lingvistikos ir naujųjų kalbos industrijų samprata. Keliami klausimai:

Kodėl kalba jau/dar nebe kalba?

Ar šiandieninis kalbos mokslas pasirengęs pokyčiams?

Kokios „terminologinės hermetizacijos“ pasekmės Lietuvos konkurencingumui?

Kaip kitos kalbos praturtina lietuvių kalbą?

Kokiais būdais kalbos industrijos susilietų su kūrybinėmis ir kultūrinėmis industrijomis?

Pranešimo pabaigoje brėžiamos gairės lietuvių kalbos politikos perspektyvoms.

Dainora Batavičienė

Tarminė kūryba: motyvacija, galimybės ir iškylančios problemos

Bandymas kurti tarmiškai turi galias tradicijas: iki pat XIX a. paskutiniųjų dešimtmečių grožiniuose kūriniuose vyravo regioninės kalbos variantai, kadangi bendrinės kalbos nebuvo. 1918 m. sukūrus Lietuvos valstybę, bendrinė kalba įgyja vis daugiau funkcijų, todėl tarmės ima trauktis iš viešosios erdvės. Sovietmečiu liautasi rašyti tarmiškai ir beveik kiekviena tarmybė, pakliuvusi į rašytinę kalbą, buvo negailestingai taisoma. Atgavus nepriklausomybę, pasigirdo balsų, reabilituojančių tarmes kaip kalbos turta, raginta rinkti jų faktus kaip vertingą kalbos mokslo šaltinį. Šiuo metu galima kalbėti apie naują tarmės ir bendrinės kalbos santykių etapą: tarmę mokantys žmonės atsigręžia į tarmę ir bando ją kurti grožinius kūrinius.

Pranešime aptariami 2011 m. sausį atlikto tyrimo rezultatai: nagrinėjama šiuolaikinių žemaitiškai kuriančių autorių motyvacija, jų požiūris į tarmės ir bendrinės kalbos santykius, galimybes, kurias atveria tarmės mokėjimas, ir problema, kurios iškyla kuriant tarmiškai. Be to, bandyta palyginti žemaitiškai kuriančių autorių atsakymus su kitų žanrų ir šalių kūrėjais – palyginimui pasirinktas garsus latvių režisierius Janis Streičas, latgalių tarme sukūręs filmą „Cilvēka bērns“.

Išanalizavus tyrimo rezultatus, nustatyta, jog dažniausiai tarmiškai kuriama norint atskleisti savo tarmės grožį, įrodyti, kad tarmiškai galima sukurti ne tik lengvo, humoristinio turinio tekstų. Tokia kūryba norima pakelti savo tarmės atstovų savigarbą. Daugelis autorių teigia, kad tarminė kūryba teikia didesnių meninių galimybių nei bendrinė kalba: tarmėje galima rasti įdomesnių, negirdėtų žodžių, frazeologizmų ir kt. Kita vertus, kuriant tarmiškai susiduriama su įvairiausiais sunkumais dėl tarminės rašytinės kalbos netobulumo. Autoriai, kuriantys tarmiškai, teigia, kad regionine kalba sukurti meno kūriniai turi gana liūdnas perspektyvas, kadangi norint suvokti tokius kūrinius reikia ne tik mokėti tarmę, bet ir gebėti tarmiškai skaityti. Kadangi tokių skaitytojų nėra daug, menininkai nėra linkę kurti tiek daug, kiek norėtų. Panašias mintis apie tarminę kūrybą išsako ir žymus latvių kino režisierius Janis Streičas. Kaip ir žemaitiškai kuriantys autoriai, taip ir Latvijos menininkas pastebi, kad tarminė kūryba – maža visos kūrybos dalis, kadangi kurti sau nenori nė vienas menininkas. Žinoma, tai, kad filmas „Cilvēka bērns“ ne tik aukštai įvertintas festivaliuose, bet ir sulaukia gausaus kino teatro lankytojų skaičiaus, leidžia teigti, kad ir tarmiškai su

Kristupas Sabolius

Vaizduotė kaip išsilaisvinimas

Dviejų kino filmų analizė Matteo Garrone „Reality“ (2012) ir Victorio Erice'o „Avilio dvasia“ (1973) išryškina dviprasmišką kūrybingumo problemą.

Šiandien nuolat stebima kultūros industrijų plėtra leidžia fiksuoti kūrybingumo perteklių, susijusių su reklamos, kino, televizijos, virtualiųjų tikrovių įsigalėjimu. Kaip pastebi įvairūs teoretikai (Adorno ir Horkheimer, Deleuze, Stiegler, Wunenburger, Ranciere, Candau), šitaip susiduriame su žmogiškojo kūrybingumo formų nuvertėjimu ir banalėjimu. Menininkams tampa vis sunkiau kurti dėl standartizuojančios ir klišės generuojančios masinės kultūros įtakos. Todėl dabarties situaciją galėtume vadinti „įkalintos vaizduotės“ epocha.

Būtent todėl XX a. įsivaizduojamybės tema tapo aštrios kritikos objektu. Ir menas, ir filosofija, ir psichologija diagnozavo, kad iliuzijos, spektakliai, pereinamieji objektai, simuliakrai, „klaidinga sąmonė“ ir įvairios disociacijos formos užvaldė realybės sritį. Tikrovė išnyko reprezentacijos formų įvairovėje. Ilgą laiką meninėse praktikose vyravo fiktyvumą demaskuojančios nuostatos – atmesti iliuzijas, grįžti prie dokumentalumo arba socialinių ir simbolinių struktūrų kritikos, atskleisti meno kūrinių steigiančius gestus, kuriuose neliktų vietos falsifikavimui ir mistifikavimui.

Tačiau šiandien tiek mene, tiek filosofijoje galime stebėti augantį susidomėjimą emancipuojančiu vaizduotės vaidmeniu, ieškant alternatyvų vaizduotės, kaip iliuzijas gaminančios „klaidingos sąmonės“, sampratai; jos įveika nebūtinai suvokiama iš kritinio paradokalaus realizmo pozicijų, bet greičiau priešingai – sužadinant transformacijos impulsą pačioje įsivaizduojamybės plotmėje. Vaizduotė atranda tai, ką iš jos buvo atėmusi ideologija, – emancipuojančią nežinojimo galią.

Vuk Vukotić

Expressing language ideologies in public discourse – methodological approaches

The public sphere is growing rapidly with the development of the internet. The internet is the new (virtual) public sphere that stores huge amounts of linguistic (and

kotarpriu išblėsus, sumenkusi? Kokius istorinius vaizdinius ji kūrėsi, kokiais vaizdiniais rėmėsi? Kokius reikšmių ansamblius ir idėjų rinkinius lietuvių istorinė vaizduotė ryškino ir kėlė praeityje, kokius yra pajėgi kelti šiandien?

Kultūros istoriką stebina senųjų lietuvių istorinės vaizduotės audringa galia. Jau 1262 metų Chronografe baltų kultūrinis herojus Sovijus yra gretininamas su savo „amžininkais“ – prieš 3446 m. gyvenusiu Senojo Testamento herojumi Abimelechu ir Trojos karo dalyviais Achilu ir Ajantu. Sovijaus tautai priskiriami ne tik lietuviai, bet ir prūsai bei jotvingiai, šių tautų praeitis įrašoma į bendrąją Europos kultūros tekstą greta judėjų ir senųjų graikų pasakojimų. XVI a. pradžioje Lietuvos metraščiai siejo lietuvių kilmę su antikinės Romos ir jos palikuonių herojiniais vaizdiniais ir formavo poetinį Lietuvos žemės vaizdyną. Antrojoje XVI šimtmečio pusėje istorikas Motiejus Strijkovskis „lietuvių tautą“ ir jai giminingas baltų tautas kildino iš Biblijos tikrovės – iš Nojaus vaikaičio Gomero, Jafeto sūnaus, į lietuvių istorinį vaizdyną jis įtraukė Lietuvos metraščių ir Prūsijos kronikų mitus, šiems mitams ir kitiems lietuvių istoriniams vaizdiniams suteikė respublikonišką, laisvės turinį. Strijkovskio išlavintą Lietuvos istorinę vaizduotę perėmė ir racionaliais XVII a. argumentais stengėsi paremti Albertas Vijūkas-Kojalavičius, vėliau – ir Lietuvos Apšvietos istoriografija. Apšvietos istorikai, saugodami XVI a. istorinį vaizdyną, kartu stengėsi kurti naujus vaizdinius, naujas mitines struktūras, naujus kultūros herojus: ryškino simbolinę Lietuvos Statuto reikšmę, tautai tarnavusių lietuvių didikų figūras, formavo laisvės gynėjo Tado Kosciuškos mitą. Į XVI–XVIII a. istorinę vaizduotę gręžėsi ir ją kūrybingai plėtojo XIX a. lietuvių istorikai – Simonas Daukantas, Motiejus Valančius. Vėliau – Jonas Šliūpas, Maironis. Modernios lietuvių tautos projektą istorine tautos vaizduote ir jos įtvirtintais kultūros ženklais grindė filosofas Stasys Šalkauskis, raštyjos istorikas Mykolas Biržiška. Lieka neatsakytas klausimas: kodėl ši tradicinė vaizduotė pirmoje XX a. pusėje neteko jungties su tautinės bendruomenės viešomis laikysenomis ir apsisprendimais? Svarstyтина, kokius ryšius su tradicine istorine vaizduote gali šiandien užmegzti postkolonijinė, postmoderni lietuvių bendruomenė? Ar ši tautinė bendrija dar gali būti jungiama bendrų praeities vaizdinių, bendro pasakojimo?

kurti kūriniai gali būti ne mažiau vertinami bei populiarūs.

Vidas Dusevičius Pragaraštis?

Pranešime bus aptariamos velnio „slaptymo(si)“ ikonose fenomeno apraiškos. Šis fenomenas apibūdinamas kaip specifinė vaizdavimo tradicija – velnio tapymas ant ikonos grunto, dažų sluoksnio užtepimas ir šventųjų tapymas ant viršaus. Tokių ikonų egzistavimo įrodymų galima aptikti Vasilijaus Palaimintojo gyvenimo aprašyme, XIX a. Rusijos literatūroje (N. S. Leskovas) ir spaudoje. Jeigu istoriniai liudijimai byloja apie „tikrą“ tokių ikonų egzistavimą ir velniukų „slapstymą(si)“ po dažais, folija, stiklu ar ikonos aptaisais, tai šiandien galima kalbėti apie „tikrą“ velniukų lindimą iš pogrindžio ar „podažio“. Šiais laikais velniai ne tik „neslepiami“, bet egzistuoja ir internetiniai „velnio ikonos“ piešimo kanonai. Čia kalbama apie vadinamus internetinius eretikus, magus, raganius ir jų mėginimus garbinti bei „ištraukti“ iš po dažų sluoksnių paslėptus velniukus.

Pranešime bus skaitomi ir komentuojami keli pavyzdžiai iš rusiškų okultizmo forumų, aptartos šiandien vykstančios velnio vaizdavimo ikonoje transformacijos, kitaip tariant, supažindinama su atskiru žanru – „velnio ikonomis“.

Ieva Krivickaitė

Nauja istorinės biografinės literatūros kalba: grafiniai romanai

1. Kas yra grafinis romanas?

a) Grafinis romanas – knyga, kurios turinys yra komiksai.

b) Žanras išsivystė antroje XX a. pusėje; pirmą kartą oficialiai panaudotas 1964 m. (apibūdinant Will Eisner „A Contract with God“ („Sandėris su Dievu“).

c) Pirmoji didelė komercinė žanro sėkmė – 80-ųjų pabaiga (Alan Moore ir Dave Gibbons „Watchmen“ („Sargai“), Frank Miller „The Dark Knight Returns“ („Tamsusis riteris sugrįžta“), Art Spiegelman „Maus“ („Maus“)).

- d) Nuo komiksų knygelių grafiniai romanai skiriasi tuo, kad nėra periodiniai.
- e) Apima tiek grožinę, tiek negrožinę literatūrą (nors ir „romanas“); knyga gali būti vientisa arba sudaryta iš atskirų trumpesnių pasakojimų.
- f) Kai kurie tyrinėtojai kalba apie tai, kad grafinio romano ištakos siekia XVIII a. (William Blake „The Marriage of Heaven and Hell“ („Dangaus ir pragaro santuoka“)).
- g) Negrožiniai komiksai ir grafinė žurnalistika – grafinių romanų subžanrai, svarbūs istorinių įvykių liudijimai.
- h) Grafinių romanų klasifikavimo problema vis dar aktuali. The Times romaną „Maus“ priskyrė „fiction“ sekcijai, nors tai nėra grožinės literatūros tekstas.
2. Istorinių įvykių vaizdavimo grafine forma problematika.
- a) Grafinės literatūros sąsaja su komiksais ir sąvokomis „komiškas“ bei „vaikiškas“.
- b) Žanro prieinamumas ir „patogumas“ vizualiojoje visuomenėje.
- c) Kuo skiriasi grafinio romano ir tradicinio romano/grafinės ir tradicinės negrožinės literatūros/grafinės ir tradicinės biografijos skaitymo procesas.
- d) Anos Frank dienoraščio grafinės versijos, JAV mokyklose keičiančios originalą, – laimėjimas ar praradimas?
- e) „Maus“ (Art Spiegelman) ir „Persepolis“ (Marjane Satrapi) – vieninteliai į lietuvių kalbą išversti tokio tipo grafiniai romanai.
- f) „Persepolio“ ekranizacija ir Spiegelmano atsakymas ekranizuoti knygą. Kuo skiriasi grafinio romano skaitymas ir filmo žiūrėjimas? „Holokausto industrija“.
3. Tapatybės problematika.
- a) Istorinių įvykių neperpasakojamumas ir pastangos juos vis tiek pasakoti.
- b) Gyvas liudijimas rašytas tekstas → rašytas ir pieštas tekstas → filmas.
- c) Istorinė fikcija → biografija → autobiografija.
- d) Tapatybės problematika: skaitytojo ir rašytojo tapatybė „trauminiuose“ tekstuose, kaip ta tapatybė priklauso nuo kūrinio formos. Arthur Eaglestone „trauminės“ literatūros analizė.
- e) Konvencionaliame romane neegzistuojantys tapatybės kūrimo arba naikinimo būdai (gyvūnai „Mause“, realybės stilizacija „Persepolyje“).
4. Išvados ir klausimai.
- a) Grafinio romano ateitis. Ar gali grafinė literatūra pakeisti tradicinę?
- b) Grafiniai romanai kaip istorijos vadovėliai.
- c) Kaip skaityti, tyrinėti, klasifikuoti grafinius romanus?

Daina Habdankaitė

Vaizduotė ir kalba: eilėraščio genezė

Vaizduotė yra žodžio vaizdas vedinys, tad kodėl manome, jog pirmiausia verta pradėti nuo vaizduotės ir kalbos sąsajos, užuot išskleidus vaizdo, garso ar judesio ypatumus įsivaizduojančioje sąmonėje? Kalba yra diskursyvi, ji glaudžiai susijusi su mąstymu. Riba tarp meninio teksto ir kasdienio pasakymo yra sunkiai apčiuopiama, tačiau reikšminga: ištarti „aš tave myliu“ ir padeklamuoti Petrarkos sonetą nėra tas pats ne tik formos, bet ir prasmės atžvilgiu. Kitaip pasakyti, reiškia ir kitaip pagalvoti. Tačiau kas eina pirmiau – mintis ar žodis? Tiriant sąmonės veiklą, kuriai būdinga sintezė ir skleidimasis laike bei laiko steigimas, aiškėja, jog skirtis tarp vidinio vaizdinio ir jam išoriškos žodinės formos yra nevaisinga. Poeziją siūlome suvokti ne kaip sąmonės veiklos produktą, o kaip jos veikimo režimą. Poetinis sąmonės veikimo režimas egzistuoja greta epistemologinio ir yra pamatiškesnis už pastarąjį, kadangi vientintelis yra pajėgus išspręsti žmogiško dvilypumo klausimą. Viena vertus, žmogui būdingos ekstatiškos patirtys, verčiančios peržengti mūsų pažinimo ir patirties ribas, o kita vertus, suskilęs subjektas nuolat siekia stabilizuotis. Generuodama meninius tekstus vaizduotė veikia kaip šio dvilypumo suderinimas.

Darius Kuolys

Lietuvių istorinė vaizduotė

Lietuvių sąmoningumo istoriją tyrinėjęs Vytautas Kavolis yra pastebėjęs, kad 1918–1940 m. nepriklausomoje Lietuvoje „trūko pilnavidurio istorijos jausmo – savo istorijos nuolatinės veiklos savo kasdieniniame gyvenime ir savo būtino dalyvavimo jos formos atbaigime sąmonės“. Šią Kavolio įžvalgą grindžia to meto lietuvių intelektualų išpažintys. Vincas Mykolaitis-Putinas 1937-aisiais teigė: „Mes turime išdrįsti pasakyti, kad mūsų kultūrinė praeitis yra tamsi, varginga ir vergiška – ir kažkokio prakeikimo slegiama“. Jonas Aistis 1935-aisiais rašė: „Mes tradicijos neturėjome, ne inteligentija yra jauna, tai rutina pavidalinasi pagal šlykščiausius ir pigiausius svetimus trafaretus“. Taigi valstiečių vaikų atkurta Lietuvos Respublikai stigo kūrybingos istorinės vaizduotės, teikiančios tautinei bendruomenei iššaknijimo tradicijoje jausmą. Ar lietuvių istorinė vaizduotė visą laiką buvusi skurdi, ar tik tam tikru lai

Neringa Lašaitė-Markevičienė
**Balio Sruogos „Raštų“ leidybos tradicija.
Moderniųjų rankraščių rengimo perspektyva**

VAIZDUOTĖ

Ramūnas Čičelis

Hieroglifas Jono Meko poezijoje (rinkinys „Žodžiai ir raidės“)

Pranešime analizuojami grafiniai Jono Meko eilėraščiai, išspausdinti poezijos rinkinyje „Žodžiai ir raidės“, ir to paties autoriaus filmo „Prarasta, prarasta, prarasta“ fragmentas „Kiškio spirių haiku“. Pagrindinis dėmesys pranešime skiriamas vizualumo ir grafinio rašto sąsajoms tirti, medijos įtakai tarpasmeniniams autoriaus ir auditorijos santykiams atskleisti. Pranešime pabrėžiama, kad naikindamas skirtį tarp grafinio ir vizualiojo rašto, kurdamas šių raiškos būdų sąsajas, Jonas Mekas atmeta linijinį ir priešastingumą pagrįstą savo kaip autoriaus ir skaitytojo/žiūrovo (šie statusai Jono Meko kūryboje skiriasi nedaug) mąstymą. Pranešimo pabaigoje prieinama prie išvados, kad minėtas poetas ir filmininkas, pasitelkdamas rytietišką hieroglifo poetiką, sukuria ne tik unikalią oralumo, rašto ir vaizdo jungtį, bet ir teigia nesuskilusio, šizofrenijos išvengusio subjekto galimybę. Taip skleidžiasi verbalinė ir vizualinė metakalba, iš raiškos įrankio pavirstanti personažu; susilieja vakarietiškoji ir rytietišką tradicijos; pasiekama unikali avangardinio meno auditorijos maksimali bendrystė, nes hieroglifo kalba sujungia ir kalbančiuosius skirtingomis kalbomis, ir patiriančiuosius santykį su kino vaizdu – randasi labai plataus „susikalbėjimo be vertėjo“ galimybė, kuri paradoksaliai yra priešinga šiuiolaikiniam reklamos šablono universalumui. Jono Meko avangardinis naujumas – tai atsigręžimas į pirmą pradžią Vakarų kultūroje, kai grafinis raštas dar nebuvo sukurtas.

Pranešime trumpai pri(si)minsime Balio Sruogos Raštų leidybos istoriją (1957–2008) ir žmones, dirbusius šį darbą.

Dabar yra pasirodžiusios dvi Sruogos Raštų laidos.

Pirmuosius Sruogos *Raštus*¹ 1957 m. išleido Valstybinė grožinės literatūros leidykla. Buvo siekiama pirmą kartą surinkti ir išleisti Sruogos grožinės literatūros kūrinius: poeziją, dramas, atsiminimus. Nepublikuoti liko literatūros ir folkloro tyrinėjimai, studijos teatro ir dramaturgijos klausimais, straipsniai.

1994 m. Sruogos kūrybos tyrinėtojas habil. dr. Algis Samulionis iškėlė mintį išleisti akademinius Sruogos *Raštus*², kuriuose būtų sutelkta visa išlikusi rašytojo klasiko kūryba, parodant kūrinių tekstų variantus, smulkiausius skirtumus. Pagrindinė kliūtis buvo ir dabar tebėra mokslinio kritinio aparato trūkumas ir tradicinė spausdinta forma, užkertanti kelią šiam gigantiškam sumanymui. Matyt dėl to Sruogos *Raštus* tebelydi paradoksalius vertinimus. Literatūrologas dr. Rimas Žilinskas teigė, kad turime „Neparengt[us] parengt[uosius] Balio Sruogos *Rašt[us]*“³. Viena vertus, yra susiformavusi tvirta *Raštų* rengimo, redagavimo, leidybos tradicija. Kita vertus,

Kalbėsime apie rašytojų klasikų archyvų kūrimo perspektyvą Lietuvoje, perimant Vakarų tekstologų patirtį. Kartu apžvelgsime Sruogos laiškyno situaciją, problematiką, tyrinėjimų aktualumą.

Danguolė Mikulėnienė
Lietuvių tarmės ir jų klasifikacija 3D formatu

Sunkiausia kalbėti apie tai, kas visuomenei žinoma ar atrodo, kad yra žinoma.

¹ Balys Sruoga 1957: Raštai (redakcinė komisija: Juozas Baltušis, Eugenijus Matuzevičius, Vanda Zaborskaitė, Juozas Žiugžda, redaktorius Vytautas Rudokas). – Vilnius: Valstybinė grožinės literatūros leidykla, T. 1–6.

² Balys Sruoga 1996–2008: Raštai (parengė Algis Samulionis, redagavo Donata Linčiuviene). – Vilnius: Alma littera, Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas, T. 1–14

³ Rimas Žilinskas 2000: Neparengti parengtieji B. Sruogos Raštai. – Archivum Lithuanicum, T. 2, p. 277–282.

Pranešime aptariami XIX–XX a. tradicinės dialektologijos stereotipai: 1) tarmė funkcionuoja kaip uždara sistema; 2) tradicinis kaimas nyksta, o su juo miršta ir tarmės; 3) tarmiškumas traukiasi kartu su senąja mažaraščių informatų karta ir pan.

Aptariamos Lietuvoje vyravusios dialektologijos kryptys ir mokyklos, sudariusios palankias sąlygas geolingvistikai rasti.

XXI a. pradžioje Lietuvoje kelią skinasi sociogeolingvistika. Pranešime geolingvistiniu požiūriu gvildenamos senoji ir dabartinė lietuvių tarmių klasifikacijos. Remiantis naujausiais duomenimis (gautais vykdant Europos struktūrinių fondų ir Lietuvos mokslo tarybos projektą „Šiuolaikiniai geolingvistikos tyrimai Lietuvoje: punktų tinklo optimizacija ir interaktyvioji tarminės informacijos sklaida“ (kodas Nr. VP1-3.1-ŠMM-07-K-028), plačiau žr. www.tarmes.lt) ir „Lietuvių kalbos atlaso“ medžiaga, aptariami svarbiausi skiriamieji fonetiniai požymiai, jų paplitimas ir nevienoda jų diferencinė reikšmė.

2011–2013 m. „Lietuvių kalbos atlaso“ gyvenamųjų punktų naujausių tarminių duomenų analizė, atlikta šiuolaikiniais geolingvistiniais metodais, rodo stipriąsias ir silpnąsias tradicinės tarmių klasifikacijos puses, atskleidžia jos sąlygiškumą, kurio nebuvo matyti vienamatedėje erdvinėje lietuvių kalbos ploto struktūroje.

Giedrius Tamaševičius

„Aplamai tai nevirškinu televizijos!“

Nenorminės ir netradicinės leksikos sklaida Lietuvos sakytinėje žiniasklaidoje (1960–2010)

Leksikos duomenys viešosios erdvės kalbos raidos tyrimui yra svarbūs dėl kelių priežasčių. Viena vertus, lietuvių normatyvinė tradicija nuo pat pradžių didelį dėmesį sutelkia būtent ties šiuo kalbos lygmeniu. Tai itin akivaizdu santykyje su sakytine žiniasklaida – radijui ir televizijai, kaip ir visai žiniasklaidai, nuo pat prieškarinio Kauno radiofono laikų keliami ypatingi reikalavimai reprezentuoti kalbos etaloną, „skleisti ir įtvirtinti kodifikuotąsias leksikos, žodžių darybos, sintaksės normas“ (LKK 1989). Ne vieną dešimtmetį taisomos svetimybės (pvz., durnius, ženytiš, biškį), nenorminiai junginiai (pvz., kas liečia, ant kiek, visa eilė, pas tave yra, kažkas tai) išsilavinusiems kalbėtojams tampa tabu viešumoje (ir ne tik), nes kalbos kultūrai skirtuose tekstuose jų vartojimo pavyzdžius linkstama vertinti kaip žargoną – ir ipse

bendruomenės komunikacijos ribų, dominuoja vietinės miesto kalbos. Vilniaus atveju tai yra lietuvių, rusų bei lenkų kalbos ir jų mišinys. Tokio tipo užrašai viešojoje miesto erdvėje reprezentuoja, kvestionuoja (ir kuria) aktualius lokalaus tapatumo aspektus. Įvairiakalbių atviros komunikacijos užrašų turinio ir erdvės, kurioje jie koncentruojami, analizė suteikia galimybę identifikuoti ginčytinų ar konflikto erdvių (*contested spaces*) Vilniuje ribas ir paties Vilniaus kaip ginčytinos/konflikto erdvės diskursą. Įvairiuose miesto rajonuose fiksuojami nelegalūs užrašai akcentuoja miesto, jo istorijos ir tapatumo priklausomybę skirtingoms etninėms bendruomenėms ir (vis dar!) skirtingomis kalbomis kelia klausimą – kieno yra Vilnius, kam jis „priklauso“?

Jekaterina Lavrinec

Viešosios erdvės: sąveikos scenarijai

Pranešimo atskaitos taškas yra „lengvo socialumo“ („light sociality“, „light-touch intimacy“) koncepcija, kuri leidžia susifokusuoti į mikro-sąveikas ir laikinus ryšius, užsimezgančius viešosiose erdvėse tarp nepažįstamųjų. Miestiečių spontaniškai plėtojamos netiesioginės komunikacijos formos (ant stulpų klijuojami rašteliai; organizuojamos dalinimosi įvairiais daiktais vietos; surasti objektai, kurie pakeliami į akių lygį, kad juos būtų lengviau aptikti ir t. t.) keičia kasdienę miesto scenografiją ir sukuria mieste laikinas rūpestingumo zonas. Netiesioginių komunikacijos formų analizė leidžia teigti, kad bet koks objektas, „įmestas“ į viešąją erdvę, tampa potencialiu pretekstu sąveikai užsimegzti. Šiuo principu remiamasi inicijuojant menines intervencijas, kurios atskleidžia viešųjų erdvių, kaip komunikacinių aikštelių, potencialą.

Tyrinėtojų fokusavimasis į kasdienes mikro-sąveikas ir laikinas socialumo formas skatina specifinių tyrimo taktikų bei jautrios aprašymo kalbos paieškas. Vieną iš alternatyvų pasiūlė J. Rendell, kuri plėtoja „kritinių erdvių praktikų“ („critical spatial practices“) koncepciją: pasak šios architektės ir meno kritikės, refleksyvus, miesto aplinką keičiantis veiksmas yra kritinio mąstymo apie miestą forma.

Veronika Urbonaitė-Barkauskienė

Nelegalūs miesto tekstai: kalbiniai ir erdviniai Vilniaus graffiti užrašų ypatumai

Nelegalūs viešosios miesto erdvės tekstai, t. y. *graffiti* užrašai ir *post-graffiti* darbai, priklausomai nuo numanomo jų adresato, reprezentuoja simbolių viešojoje miesto erdvėje globalėjimo tendenciją arba formuoja lokalųjį tapatumą. Universaliai atpažįstamų simbolių reprezentacija būdinga tradiciniam (*tag'ų graffiti*) ir uždaros komunikacijos *post-graffiti* kūrėjų darbams, kuriuose dominuoja anglų kalba bei sąmoningi jos išskrypimai, kuriantys tarptautinei graffiti kultūrai būdingą žargoną. Šia specifine miesto kalbos forma siekiama universalios *graffiti* kultūros atpažinimo, o ne unikalaus vietos tapatumo įerdvinimo. O užrašuose, kurie adresuojami miesto gyventojų bendruomenei, t. y. išsiveržia iš už siauros graffiti ir *post-graffiti* kūrėjų

facto kaip žemųjų socialinių sluoksnių kalbos apraišką.

Kita vertus, leksika, siejama su neformaliuoju bendravimo stiliumi, pastarųjų dešimtmečių tyrimuose yra laikoma viena iš pagrindinių viešosios erdvės neformalėjimo ir privatėjimo, itin pastebimo šiuolaikinėje žiniasklaidoje, apraiškų. Posūkis į komercializaciją, santykio su auditorija familiarėjimas lemia, kad kalbos vartoseną radijuje ir televizijoje šiandien jau nelaikoma grynai vieša, o yra įvardijama kaip pusiau viešas diskursas (Hedin 2005: 44). Jam būdingas tam tikras viešų-formalių ir privačių-neformalių pokalbių derinys, kai intymumo lygis, ribos tarp privataus ir viešo bendravimo, tarp pramoginės ir informacinės funkcijos nustatomos kiekvienos laidos ir kiekvieno konkretaus pokalbio atveju. Aptariant kalbines privatėjimo apraiškas vartojamas kolokvializacijos (ang. colloquial – būdingas šnekamajai kalbai) terminas. Ji pasireiškia polinkiu vartoti neformaliajam stiliumi būdingą leksiką, frazeologiją sintaksines šnekamosios kalbos struktūras, sakinines kalbos citas, perpasakojimus ir pan. (Fairclough 1992: 98).

Pirmą kartą Lietuvoje sudarytas retrospektyvus sakininės žiniasklaidos tekstynas, apimantis penkių dešimtmečių laikotarpį (1960–2010), suteikia galimybę į radijo ir televizijos kalbos tyrimą pažvelgti dviem aspektais:

1) aptarti nenorminės leksikos vartojimo dinamiką trimis tekstyne išskirtais laikotarpiais: sovietiniu (1960–1987), pereinamuoju (1988–1992) ir dabartiniu (1993–2011).

2) empiriškai ir diachroniškai patikrinti globalių neformalėjimo ir kolokvializacijos procesų pasireiškimą Lietuvos žiniasklaidoje per pastaruosius penkis dešimtmečius.

Atlikti realios vartosenos raidos tyrimą aktualu ir dėl galimybės patikrinti teiginius, esą radijo ir televizijos kalba sovietiniu laikotarpiu buvusi artimesnė idealiajam bendrinės kalbos standartui, o po 1990 metų prasidėjęs kalbos sakininėje žiniasklaidoje nuosmukis (Pupkis 2005: 320).

Literatūra:

Fairclough Norman 1992: *Discourse and Social Change*. Cambridge: Polity.

Hedin Tora 2005: *Changing Identities. Language Variation on Czech Television*. Stockholm: Stockholm University.

LKK 1989: Lietuvos kalbos komisijos prie Lietuvos TSR mokslų akademijos 1987 m. lapkričio 19 d. nutarimas. Dėl radijo ir televizijos kalbos. Kalbos kultūra 56, 16–17.

Pupkis Aldonas 2005: *Kalbos kultūros studijos*. Vilnius: Gimtasis žodis.

MIESTŲ KULTŪRA

Julius Bogomolovas

Kam priklauso mano atvaizdas Lietuvoje, Vokietijoje ir

JAV

Šiame pranešime nagrinėjama, kaip traktuojamos žmogaus teisės į savo atvaizdą trijose valstybėse: Lietuvoje, Vokietijoje ir JAV. Lyginamoji teisinių aktų, reglamentuojančių asmenų fotografavimą viešose vietose, analizė parodė, kad tiriamosiose valstybėse šis fenomenas yra skirtingai interpretuojamas. Europos valstybėse vyrauja bendra nuostata, kad viešose vietose reikalingas fotografuojamų asmenų sutikimas, o JAV tokio sutikimo nėra reikalaujama. Teisinių precedentų analizė atskleidžia tai, kad JAV asmens privatumas yra priklausomas nuo visuomenės interesų. Tačiau W. Eugene Smith fotografijos „Tomoko Uemura vonioje“ istorija parodo ir priešingą individo interesų rangavimo kryptį: nuotrauka netenka prasmės, jei tai prieštarauja nufotografuotojo nuostatoms. Panašios „turbulencijos“ tarp visuomenės interesų ir individo privatumo galima aptikti ir Vokietijoje: Person der Zeitgeschichte (istorinės asmenybės) fotografavimui nereikalingas sutikimas. Todėl būtent mirusio Otto von Bismarck nuotraukos ir lėmė Dailės ir fotografijos kūrinių autorių teisių įstatymo, reglamentuojančio teisę į savo atvaizdą, sukūrimą 1907 m. Lietuvos įstatymų bazė, reglamentuojanti asmenų fotografavimą, yra palyginti nauja ir iškelia tik individo interesus. Tiek į visuomenės informavimo poreikį, tiek į fotografijos meninę vertę Lietuvos teisinėje sistemoje nėra atsižvelgiama. Šis tyrimas parodo, kad teisiniai dokumentai ir precedentai, susiję su žmogaus teise į atvaizdą, gali būti empirinis pagrindas gilesniems individualizmo raiškos visuomenėje tyrimams.

Aurytė Čekuolytė

„Dėmesio! „Rajonas“ kalba! Kaip kuriama miegamojo Vilniaus rajono gatvės paauglių tapatybė?

Pranešimu noriu pristatyti pirminius etnografinio sociolingvistinio Vilniaus paauglių kalbos tyrimo duomenis. Per aštuonis mėnesius vienoje Vilniaus vidurinių mokyklų trukusį tyrimą kaip viena iš ryškiausių paauglių socialinių kategorijų išsiskyrė gatvės paaugliai. Ši socialinė kategorija apima mokinius, kurių elgesys suprantamas kaip maištas prieš mokyklos, kartu ir visuomenės, nustatytą tvarką ir kurių poreikių mokykla kaip institucija nepatenkina, jų gyvenimas orientuotas ne į mokyklos, o į gatvės veiklas.

Remiantis šiuolaikinėmis tapatybės kūrimo teorijomis (Agha 2007, Bloomaert 2005) bei teorijų teiginius gausiai iliustruojant pavyzdžiais iš interviu su mokiniais, savanorių mokinių kalbos įrašais, mokinių atsakymais į elektroninės anketos klausimus apie Vilniaus paauglių kalbą bei tyrėjos dienoraščio ištraukomis, bus ne tik paaiškinta, kokie verbaliniai ir neverbaliniai ištekliai yra naudojami kuriant miegamojo Vilniaus rajono gatvės paauglių tapatybę. Taip pat bus pademonstruota, kodėl būtent šie ištekliai ir kokias atvejais atpažįstami kaip gatvės paauglių tapatybės kūrimo priemonės, t. y. kaip tam tikri verbaliniai ir neverbaliniai ištekliai yra jungiami į prasmingus ryšius kuriant miegamojo Vilniaus rajono gatvės paauglių tapatybę.

Literatūra:

Agha Asif 2007: Language and Social Relations. Cambridge: Cambridge University Press.

Blommaert Jan 2005: Discourse: A critical introduction. Cambridge: Cambridge University Press.

Eckert Penelope 2001: Style and social meaning. In: Penelope Eckert and John R. Rickford (eds.): Style and Sociolinguistic Variation. Cambridge: Cambridge University Press, 119-126.